

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา หมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มในหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างกับกลุ่มประชากรซึ่ง ได้แก่ สมาชิกซึ่งเป็นกรรมการกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม 5 หมู่ หมู่ละ 10 คน จำนวน 50 คน 2) กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 จำนวน 9 คน 3) กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 จำนวน 19 คน 4) กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 จำนวน 11 คน 5) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 103 คน และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำกลุ่มจำนวน 13 คน

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม พบว่า สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม เป็นพื้นที่ราบตอนกลาง มีภูเขาสูงล้อมรอบทางทิศตะวันออกและทิศใต้ มีลำน้ำ “ห้วยต้นดุ่ม” ไหลผ่าน เหมาะสำหรับการเพาะปลูกทำการเกษตร อาชีพหลักคือ การทำนา เมื่อหมดฤดูการเพาะปลูกข้าว ชาวบ้านบางคนจะปลูกข้าวโพด, ถั่วลิสง, ผักสวนครัว ไว้ในที่ดินเพื่อไม่ให้พื้นที่ว่าง

สมาชิกในหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มมีความสัมพันธ์ทางสังคมอันเนื่องมาจากความเป็นเครือญาติ มีความผูกพันกัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่จึงเต็มไปด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยเสริมให้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันมากขึ้น ความเชื่อเรื่องผีเจ้าบ้านและประเพณีท้องถิ่น ที่มีพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นโอกาสให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้มาพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันยิ่งขึ้น จากวิถีความเป็นอยู่ดังกล่าวทำให้มีลักษณะของความเป็นทุนเชิงเศรษฐกิจปรากฏขึ้นมาจากกลุ่มอาชีพและไม่ใช่อีกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ซึ่งก็คือ “ทุนทางสังคมของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม”

ผลการศึกษากลุ่มต่าง ๆ พบว่า จุดเริ่มต้นของการรวมตัวกันของสมาชิกแต่ละกลุ่ม เกิดจากการมีผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นผู้ริเริ่มชักชวนชาวบ้านมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวมหรือกิจกรรมที่สร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม ความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมและกลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้

ผลการศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม พบว่า ลักษณะของการพัฒนาทุนทางสังคมในรูปของการขยายทุนทางสังคม คือ 1) การเพิ่มกลุ่มจากกลุ่มหนึ่งได้มีการก่อตั้งอีกกลุ่มหนึ่งขึ้น 2) การเพิ่มจำนวนสมาชิกกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่มีการพัฒนาหรือการขยายทุนทางสังคม คือ "กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6" ได้มีการก่อตั้งกลุ่มใหม่เพิ่มขึ้นอีก คือ "กลุ่มลงหุ่ญญี่ของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6"

ผลการศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีการพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ "กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4" มีขั้นตอนของพัฒนาการ ดังนี้ 1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในหมู่บ้าน จนก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน และมีบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ 2) การรวมตัวกันเป็นกลุ่มและมีกิจกรรมสุรากลั่นชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม 3) มีการติดต่อกับหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และ หมู่บ้านใกล้เคียง 4) กระแสการพัฒนาระบบเสริมที่เข้าสู่หมู่บ้านทำให้กลุ่มไม่สามารถดำเนินกิจกรรมสุรากลั่นชุมชนต่อได้จึงต้องยุติกิจกรรมสุรากลั่นชุมชนลง 5) เกิดกระบวนการทบทวนบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมา 6) การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านด้วยการริเริ่มกิจกรรมการออมทรัพย์ และกิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพจากซากพืช ซากสัตว์

ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล คือ รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายและส่งเสริมความเข้มแข็งของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้ชัดเจน เพื่อให้มีการพัฒนาทุนทางสังคมได้ สถาบันครอบครัวควรทำหน้าที่การเป็น "ทุนทางสังคม" แก่เด็กและเยาวชนทั้งในมิติของความเป็น "ทุน" ของทุนทางสังคมและในมิติของความเป็น "สังคม" ของทุนทางสังคม สถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมและสร้างเครือข่ายสถานศึกษาที่มีความเป็นทุนทางสังคม ให้กับคนในชุมชน สถาบันศาสนา ส่งเสริมทุนทางสังคมที่สร้างเสริมการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับองค์กรระดับท้องถิ่น ควรมีบทบาทหลักในการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่นและขยายกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งต่อไปได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ได้แก่ ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้แก่สมาชิกกลุ่มเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทุนทางสังคม ศึกษากระบวนการกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีคิดที่นำไปสู่ความพอเพียง ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความเป็นผู้นำกลุ่มกับการศึกษาต่อเนื่องและการพัฒนาทุนทางสังคม ศึกษารูปแบบการทำงานในชุมชนเพื่อการปลูกจิตสำนึกการดำรงชีวิตแบบพอเพียง

The study of development the social capital for living with the sufficiency economy ways is a case study of HOUY-TON-TOM Village, Tombol HOUY-LAN, Amphur DONG-KOM-TAI, Phayao Province aims to study social capital development needed for self-sufficiency economy of residents in Houy Ton Tom Village, Houy Lan, Dok Kham Tai District, Phayao Province. In this study, the researcher applied the qualitative research approach by using constructive interview with population groups consisting of members of five committees, including 1) women's group of five Houy Ton Tom Villages, 10 each, 50 in total 2) nine members of farmers' group in Houy Lan farm, Moo 4 3) 19 members of paper flowers craftsmen group, Moo 6 4) 11 members of legging-cloth flowers and Japanese paper flowers craftsmen group 5) 14 members of savings for production group, Moo 13. The interviewees were 103 in total, of which 13 leaders provided in-depth interview.

The study found that the environment/geography of Houy Ton Tom Village in general is plain area in the central. The village is surrounded by mountains in the east and the south. There is the "Houy Ton Tom" creek run through the village, which is suitable for farming. Rice farming is the main job for villagers. Out of farming period, some villagers grow corn, nuts or vegetables in their rice paddy fields to avoid the land being useless.

The Houy Ton Tom villagers have strong social interaction as they are related like a family. Their way of life have pretty much been supportive to each other. The abundance of natural resources is also a key factor which enable them to be generous and helpful. In addition, the beliefs in the house ghost, local traditions and ceremonies which allow the villagers to meet and do some activities together, has helped enforcing their acquaintanceship. Such way of life has an element of economic capital which was formed by professional groups and non-professional groups within the village or the "social capital of the Houy Ton Tom Village".

The study found that at initial stage, the gathering of members of each group was led by both their formal and informal group leaders. The leaders invited villagers to group for doing both public and business-oriented activities. The leaders' individual strength was a key factor to attract villagers to join in and sustain the groups.

The study of social capital development of Houy Ton Tom village found that it has been developed by expanding the social capital, including 1) the add ups of one group has resulted in the forming of another group 2) the increase of group members which can be seen in the social capital development of the paper flowers craftsmen group, Moo 6 that they later formed the "loaning groups for the paper flowers craftsmen group, Moo 6"

The study on social capital development for self-sufficiency economy of Houy Ton Tom village found that the group which has developed their way of life according to the self sufficiency principle was the farmers' group in Huay Lan farm, Moo 4. The development stages were as follows: 1) creating interaction within the village, trust building and leadership 2) grouping of villagers through the community' liquor brewing to raise fund for group members 3) communicating with public and private sector, as well as nearby villages 4) the inflow of capitalism obstructed the community's liquor brewing which finally led to the stop of this activity 5) revising the lesson learned from the past 6) applying the self-sufficiency principle in line with villagers' way of life by initiating the group savings and organic fertiliser activities

Suggestions for the government are that the government should have clear policies in increasing the strength of social capital already existed in the villagers for further development. The family unit should become the "social capital" for youths both in the dimension of being "capital" of social capital, as well as in the dimension of being "social" of social capital. Educational institutes should encourage and build network of the institutes, which have social capital element for people in the community.

Religious institutes should encourage social capital, which support the self-sufficiency principle. As for local organisations, they should play a major role in developing social capital already existed in the community and further expanding as a strong network.

Suggestions for the next study are that to study the leadership building process for group leaders which could lead to social capital development, to study group process and the changes which provoke the thought on self-sufficiency, to study relationship between group leadership and continued studies and social capital development, to study the form of community work which create awareness on self-sufficiency way of life.